

แนวทางการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่าน อย่างยั่งยืนของนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอีสานใต้

Guidelines for Building Classroom Library to Instill Substantial Reading Culture of Students: A Case Study of Primary Schools in South Isan

ประกาศ พาวินันท์¹

Prapat Pawinun

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดห้องสมุดในห้องเรียนของครูเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับครูประถมศึกษา ในเขตอีสานใต้ 3 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ จำนวน 395 คน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 24 คน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า

โรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนให้ครูจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน โดยมีชั้นหนังสือมีโต๊ะและเก้าอี้ที่นั่งอ่านหนังสือห้องเรียนส่วนใหญ่มีหนังสือมากกว่า 300 เล่ม โดยรวบรวมหนังสือนิทานหนังสือแบบเรียนหนังสือการ์ตูนและหนังสือนวนิยายสำหรับเด็ก โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีเงินงบประมาณประจำปีในการจัดซื้อหนังสือหรือสื่อการอ่านสำหรับ

¹ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง: Department of Library Science, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

ห้องเรียน ดังนั้น ครูจึงได้ขอรับบริจาคหนังสือจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป องค์กรหรือสมาชิกในชุมชนและผู้ปกครอง นักเรียน ครู ให้นักเรียนอ่านหนังสือร่วมกัน การแนะนำวิธีการอ่านหนังสืออย่างถูกวิธี การเล่านิทานหรือเล่าเรื่องให้นักเรียนฟังและการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนค้นหาคำตอบจากหนังสือของห้องสมุดในห้องเรียน

ครูมีความคิดเห็นต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดระบบห้องสมุดหรือมุมหนังสือ ด้านหนังสือและสื่อการอ่าน และด้านการจัดกิจกรรมและการใช้ประโยชน์ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ การจัดแสดงหนังสือใหม่และหนังสือดีที่นำอ่านรองลงมา คือ การรวบรวมหนังสือหรือสื่อการอ่านหลากหลายประเภท เช่น หนังสือนิทาน หนังสือนวนิยาย หนังสือสารคดี นิตยสาร จุลสาร บทกวี และการ์ตูน เพื่อให้นักเรียนได้เลือกอ่านตามความถนัดและความสนใจ มุมหนังสือมีแสงสว่างเพียงพอทั้งแสงจากธรรมชาติหรือแสงจากหลอดไฟ มุมหนังสือมีอากาศปลอดโปร่งและถ่ายเทได้สะดวก การจัดเวลาให้นักเรียนได้มีโอกาสอ่านหนังสือ และการแนะนำนักเรียนให้ไปอ่านหนังสือจากมุมหนังสือ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ห้องสมุดในห้องเรียน วัฒนธรรมการอ่าน การส่งเสริมการอ่าน

Abstract

This survey research was conducted to develop guidelines for establishing classroom libraries to instill the sustainable reading culture into primary school students in Southern Isan. The questionnaires were sent to 395 primary school teachers in 3 provinces: Buriram, Surin, and Srisaket. In addition, the researcher interviewed 24 school teachers and administrators. The findings concluded that:-

The majority of schools supported the establishment of library corners or libraries within each classroom by acquiring bookshelves, reading tables and chairs.

Most of the classrooms housed more than 300 books, including story tales, textbooks, cartoons, and children fiction books. Since most of the schools did not have annual budgets for purchasing books or reading media, the teachers asked for donations from general public, organizations, community members, parents, and teachers. The teachers let all the students read together, gave reading advice, told stories and asked questions to encourage students to search for answers from the books in the classroom libraries.

The teachers' viewpoints or opinions about setting up classroom libraries, library operations and physical facilities were found at a moderate level. On average, their opinions about new books and good readable books displays, acquisition and organization of various types of books, such as story books, fiction and non-fiction books, magazines, booklets, poems and cartoons, which children could select to read based on their interests were reported at a high level. The book corners where natural or electrical lights should be adequately equipped, the students should have free time for reading, and they should be encouraged by teachers to read books at the classroom book corners. The analysis of the study hypothesis showed that the teachers of the Southern Isan schools of various sizes expressed different viewpoints about establishing classroom libraries to instill sustainable reading culture in children statistically significantly at 0.05.

Keywords: Classroom library, Reading culture, Reading promotion

บทนำ

วัฒนธรรมการอ่านเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในสังคม การมีทักษะการอ่านที่ดีจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน การอ่านไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนเท่านั้น ในทุกช่วงชีวิตจะต้องใช้การอ่านแสวงหาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงตนในสังคมการสร้างนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยการหล่อหลอมของครอบครัว และการส่งเสริมนิสัย

รักการอ่านอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา เมื่อก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงานต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานในการส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ การจัดให้มีห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจะช่วยสนับสนุนให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านจะช่วยส่งเสริมให้มินิสัยรักการอ่าน ครูต้องสนับสนุนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านในยามว่าง ไม่ใช่อ่านเพื่อการสอบเท่านั้น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่านอย่างกว้างขวาง การใช้ห้องสมุดห้องสมุดเป็นฐานในการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมและปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านได้อย่างดี (Otiike, 2011)

การสร้างวัฒนธรรมการอ่านต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะโรงเรียนต้องเอาใจใส่และทุ่มเทในการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญกับการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างเหมาะสม (National Literacy Trust, 2015) ครอบครัวและโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและอ่านอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Clark & Rumbold, 2006) การทำให้การอ่านเป็นกิจกรรมแห่งความสนุกสนานจะช่วยทำให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างมีความสุขและทุ่มเทเวลากับการอ่านมากยิ่งขึ้น (Whitehead, 2016) วัฒนธรรมการอ่านเริ่มต้นจากห้องเรียนซึ่งมีครูเป็นแบบอย่างของการอ่าน และให้นักเรียนได้อ่านหนังสืออย่างอิสระในห้องสมุดของห้องเรียน โดยครูอาจจะดูว่านักเรียนกำลังอ่านอะไรซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนหยุดการอ่านหนังสือชั่วคราวเพื่อทำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่ผ่านให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพราะเชื่อว่าครูกำลังให้ความสนใจและเอาใจใส่เรื่องที่ตัวเองกำลังอ่าน (The University of Texas at Arlington Academic Partnerships, 2017)

ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมในสังคมคือการให้ความสำคัญกับการพูดมากกว่าการอ่านและการขาดแคลนสื่อการอ่าน (Jonsson & Olsson, 2007) ดังนั้น ห้องสมุดในห้องเรียน (classroom library) หรือมุมหนังสือในแต่ละห้องเรียน (book corner) จึงเป็นสถานที่ครูและนักเรียนได้ช่วยกันรวบรวมหนังสือและจัดหนังสือให้เป็นระบบเพื่อใช้สำหรับการทำกิจกรรมการอ่านร่วมกันนักเรียนได้ใกล้ชิดหนังสือและใช้เวลาในการอ่านมากขึ้น ห้องเรียนที่มีหนังสือเพียงพอและหลากหลาย มีการจัดหาและหมุนเวียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้นักเรียนตื่นตัวในการอ่าน ช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน และช่วยหล่อหลอมให้เป็นนักอ่านที่ดีต่อไป ครูประจำชั้นมีบทบาทสำคัญในการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการอ่านและช่วยให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับหนังสือมากขึ้น โรงเรียนที่

ไม่มีสถานที่ ไม่มีครูบรรณารักษ์ และขาดงบประมาณในการจัดตั้งห้องสมุดของโรงเรียน ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูประจำชั้นจัดมุมหนังสือ มุมกิจกรรม หรือห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน เพื่อรวบรวมสื่อการอ่านที่สอดคล้องและเหมาะกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ส่วนโรงเรียนที่มีห้องสมุดโรงเรียนได้มาตรฐานแล้ว ห้องสมุดในห้องเรียนอาจจะรวบรวมหนังสือเฉพาะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในแต่ละห้องเรียนหรือระดับชั้นนั้น ๆ

ห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนจะใช้พื้นที่หรือมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียนในการรวบรวมหนังสือและการทำกิจกรรมการอ่านร่วมกันในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากห้องสมุดโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์ทั้งโรงเรียน ห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนมีครูและนักเรียนเป็นเจ้าของและรับผิดชอบห้องสมุดร่วมกัน นักเรียนมีอิสระในการเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเองในช่วงเวลาว่างจากการเรียน การทำกิจกรรมการอ่านร่วมกันจะช่วยให้ นักเรียนมีความสนใจการอ่าน นอกจากนี้ การใช้มุมหนังสือหรือห้องสมุดในห้องเรียนจะช่วยให้ นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานการใช้ห้องสมุดโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

จากความสำคัญของวัฒนธรรมการอ่านและบทบาทของห้องสมุดในห้องเรียนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจในการศึกษาแนวทางในการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนเพื่อนำไปสู่วัฒนธรรมการอ่านในสังคม ที่สมาชิกในสังคมมีนิสัยรักการอ่านในชีวิตประจำวันทั้งการเรียนและการทำงาน ไม่ใช่อ่านเพื่อจุดประสงค์การเรียนในโรงเรียนเท่านั้น (Jonsson & Olsson, 2007) โดยเลือกศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้ 3 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ทั้งนี้หากพิจารณาตามลักษณะภูมิประเทศจะพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีเขตแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา และใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารแตกต่างกัน (Wattana, 2006) นอกจากนี้ (National Statistical Office, 2012) ได้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภาษาและมีอัตราการอ่านหนังสือต่ำกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้การปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียนและแนวทางการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดห้องสมุดในห้องเรียนของครูเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนที่ครูสังกัด

วิธีการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดห้องสมุดในห้องเรียนและการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนในโรงเรียนซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษครั้งนี้จะศึกษาแนวทางการจัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนมีประเด็นสำคัญที่ทำความเข้าใจกัน ดังนี้

ห้องสมุดในห้องเรียน (classroom library) หมายถึง มุมหนังสือ (book corner) มุมการอ่าน (reading corner) หรือห้องสมุดที่ตั้งขึ้นในแต่ละห้องเรียนเท่านั้น โดยครูได้รวบรวมหนังสือ สื่อการอ่าน สื่อการสอน และผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียน ซึ่งจะแตกต่างจากห้องสมุดโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อการใช้ประโยชน์ของครูและนักเรียนทั้งโรงเรียน

การอ่าน หมายถึง การอ่านหนังสือ และสื่อการอ่านอื่น ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทวารสาร นิตยสาร นิทาน นิยายสำหรับเด็ก แผ่นพับ โปสเตอร์ และอื่นๆ รวมทั้งการอ่านจากอินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลอื่น ๆ

วัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืน (substantial reading culture) หมายถึง การที่สมาชิกในสังคมได้ให้ความสำคัญกับการอ่านและอ่านหนังสืออย่างมีความสุข (pleasure reading) การอ่านโดยสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับให้อ่านหรืออ่านเพราะความจำเป็น ดังนั้น

การอ่านจึงเข้าไปมีส่วนสำคัญในการเรียน การทำงาน และการพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียน โดยเฉพาะการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านของครูในห้องเรียนโดยใช้ห้องสมุดในห้องเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน

2. ประชากร คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอีสานใต้ 3 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ จำนวน 28,566 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 คน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่สำรวจสภาพการจัดห้องเรียนและสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูจำนวน 24 คน เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษาเพื่อการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวของครู ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัดและตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของครู (2) สภาพการจัดมุมหนังสือในห้องเรียน ประกอบด้วย จำนวนวัสดุครุภัณฑ์ หนังสือและสื่อการอ่าน งบประมาณ และการใช้ประโยชน์ห้องสมุดในห้องเรียน (3) ความคิดเห็นของครูต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียน และ (4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดห้องสมุดเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) จากผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับการอ่านและการสร้างวัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียนและแนวทางการจัดห้องสมุดในชั้นเรียน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย (1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (2) การใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย

(Mean-- $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation-- SD) และ (3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติ t -test (independentsamples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way analysis of variance - - one way ANOVA) โดยใช้สถิติ F -test และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในกรณีที่ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Sheffe') (Srisa-ard, 2011)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

นักเรียนที่ได้มีโอกาสเรียนรู้การอ่านตั้งแต่เนิ่น ๆ จะเห็นคุณค่าของการอ่านและอ่านหนังสืออย่างมีความสุข จะนำไปสู่การอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมการอ่านจะต้องเริ่มต้นจากห้องเรียน โดยการปรับสภาพของห้องเรียนให้มีพื้นที่ จัดหาโต๊ะ เก้าอี้ หรือเฟอร์นิเจอร์อย่างอื่นสำหรับนั่งอ่านรวมทั้งการรวบรวมหนังสือที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนในแต่ละชั้นเรียน เพื่อสร้างสังคมการอ่านในห้องเรียน และการวางรากฐานของวัฒนธรรมทางปัญญาให้กับนักเรียน (University of Texas at Arlington Academic Partnerships, 2017) โดยโรงเรียนจะต้องจัดให้มีห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน (classroom library) ไปพร้อมกับห้องสมุดส่วนกลางของโรงเรียน (school library) เพื่อให้ นักเรียนได้อยู่ใกล้หนังสือ และได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน (Ripp, 2015)

การปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียน

การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคม โดยสมาชิกของสังคมต้องมีนิสัยการรักอ่านและเห็นความสำคัญของการอ่านในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งการเรียนและการทำงาน โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาในสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยครู ผู้บริหาร และครูบรรณารักษ์ รวมทั้งนักเรียนต้องร่วมมือกันในการสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เกิดขึ้นในห้องเรียนและโรงเรียน (Whitehead, 2016) อย่างไรก็ตาม ถ้าหากการอ่านเกิดขึ้นเฉพาะเพื่อการเรียนในโรงเรียนไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมการอ่านและไม่นำไปสู่วัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนในสังคม (Jonsson& Olsson, 2007)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนในห้องเรียน ผู้บริหารและครู เห็นว่าการอ่านต้องได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อ่านจากที่บ้านและโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการอ่านและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอ่าน โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการอ่านว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ใช่กิจกรรมในห้องเรียน การอ่านจะต้องเป็นกิจกรรมแห่งความสุขของสังคม โดยครอบครัวจะต้องปลูกฝังการอ่านแก่บุตรหลาน ส่วนโรงเรียนต้องมีการหล่อหลอมวัฒนธรรมการอ่านแก่นักเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lauren Shapiro (2015) ที่กล่าวถึงการสร้างวัฒนธรรมการอ่านอย่างเข้มแข็งว่าควรให้นักเรียนได้มีพัฒนาการของการอ่านตามวัยและการอ่านอย่างมีความสุขนักเรียนอ่านหนังสือโดยสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับให้อ่านหรืออ่านเพื่อการเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่านหนังสือในยามว่างและรวมกลุ่มอ่านหนังสือ โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับหนังสือและได้อ่านหนังสือ การสร้างวัฒนธรรมการอ่านในห้องเรียนจะต้องสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือไปพร้อมกับการทำกิจกรรมอื่น ๆ การสนับสนุนให้นักเรียนได้อ่านหนังสือหลากหลายและการแลกเปลี่ยนเรื่องราวที่ได้จากการอ่าน (O'Dell, 2017)

โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาการอ่าน “นักเรียนเข้าสู่รั้วโรงเรียนด้วยพื้นฐานการอ่านเพียงบางส่วนจากที่บ้าน ซึ่งประสบการณ์การอ่านส่วนที่เหลือจะต้องได้รับจากโรงเรียน” ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในห้องเรียนจะต้องร่วมกันในการหล่อหลอมวัฒนธรรมการอ่าน การจัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียนจะช่วยสนับสนุนการอ่านและการปลูกฝังให้นักเรียนรักในการอ่านหนังสือ โดยการรวบรวมหนังสือและสื่อการอ่านไว้ในห้องสมุดของห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เลือกหนังสืออ่านตามความสนใจและการสนับสนุนการอ่านหนังสือหลากหลาย โดยไม่ได้จำกัดการอ่านหนังสือเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในชั้นเรียน (Whitehead, 2016) ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้อ่านและฝึกฝนทักษะการอ่านได้ตลอดเวลา เนื่องจากนักเรียนจำนวนมากไม่มีหนังสือหรือสื่อการอ่านที่บ้าน โรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายในการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง และสมาชิกทุกคนของชุมชนซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังการอ่านและสนับสนุนการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน ดังนี้

1. บ้านหรือครอบครัวเป็นสถานศึกษาขั้นต้นของเด็ก พ่อแม่เปรียบเหมือนครูคนแรก การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านต้องให้เด็กมีความต้องการอ่านด้วยความสมัครใจ ดังนั้น พ่อแม่ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการอ่านจะส่งผลและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การอ่าน พฤติกรรมของพ่อแม่ทุกอย่างที่แสดงออกทางกาย วาจา จิต และใจ จะถูกถ่ายทอดมายังเด็กได้ง่าย นอกจากพ่อแม่แล้ว สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กด้วยเช่นกัน การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยกิจกรรมการอ่านจะนำไปสู่วัฒนธรรมการอ่านในครอบครัว เช่น การเล่าเรื่องหรือการเล่านิทานให้เด็กฟัง การอ่านหนังสือร่วมกับเด็ก การฟังเด็กอ่านหนังสือหรือเล่าเรื่องที่ได้อ่านมา รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับครูในการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน โดยการบริจาคหนังสือและเงินทุนในการจัดห้องสมุดสำหรับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ขาดแคลนหนังสือ ครูต้องมั่นใจว่านักเรียนทุกคนจะต้องมีหนังสืออ่านที่บ้าน โดยให้นักเรียนยืมหนังสือจากห้องสมุดในโรงเรียนไปอ่านกับผู้ปกครองที่บ้านและการจัดทำระบบการยืมคืนหนังสือง่าย ๆ โดยการถ่ายรูปนักเรียนและหนังสือที่ยืมไป (Whitehead, 2016)

2. ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียน โดยการวางแผนและการจัดทำงบประมาณในการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการจัดตั้งและดูแลห้องสมุดในห้องเรียน การจัดหาเงินทุนในการจัดซื้อหนังสือและสื่อการอ่านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการดูแล ติดตาม และสนับสนุนการจัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียน โดยให้ครูประจำชั้นมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง การส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างมีความสุข ได้อ่านหนังสือในช่วงเวลาว่างตลอดทั้งวัน และได้สิทธิในการเลือกอ่านหนังสือได้ตามความสนใจ โดยผู้บริหารต้องพิทักษ์สิทธิในการเลือกอ่านหนังสือของนักเรียน การพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในเรื่องนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนไม่ได้ปิดกั้นเสรีภาพในการอ่านหนังสือของนักเรียน ครูไม่ใช่ผู้เลือกหนังสือให้นักเรียนอ่าน แต่ต้องทำหน้าที่ช่วยให้นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสืออย่างเหมาะสม และช่วยให้นักเรียนได้สร้างอัตลักษณ์ในการอ่านหนังสือของตนเอง (Ripp, 2015)

3. ครูจะต้องจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนแม้ว่าจะมีห้องสมุดโรงเรียนแล้วก็ตาม เพราะหนังสือของห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนจะเป็นส่วนเสริมหนังสือของห้องสมุดโรงเรียน และเป็นสถานที่ให้บริการหนังสือแก่นักเรียนได้ตลอดทั้งวัน ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูได้จัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับหนังสือ

(Whitehead, 2016) ครูสามารถจัดห้องสมุดด้วยวิธีของตนเอง โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพห้องเรียนแต่ละระดับชั้น อย่างไรก็ตาม สภาพของโรงเรียน ชุมชน งบประมาณ และความพร้อมด้านอื่น ๆ จะเป็นตัวชี้ว่าห้องสมุดในห้องเรียนควรจะมีสภาพอย่างไร ดังนั้น การจัดห้องสมุดในห้องเรียนอาจจะไม่ต้องใช้รูปแบบมาตรฐานสากลที่ใช้ในการจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดให้มีตู้หนังสือชั้นเดียวเพื่อให้นักเรียนหยิบมานั่งอ่านบนพื้นพรมได้สะดวก หรือการใช้ชั้นหนังสือที่มีล้อเลื่อนจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของห้องสมุดได้ง่าย (Farrel, 2015)

การอ่านอย่างมีความสุขและวัฒนธรรมการอ่าน

ครูมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่าน โรงเรียนควรคัดเลือกและพัฒนาครูให้มีใจรักในการอ่าน (Ripp, 2015) เพราะครูต้องทำหน้าที่เป็นแม่พิมพ์หรือตัวแบบการอ่าน ถ้าหากนักเรียนมีความประทับใจในตัวครูจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจอ่านและใช้ห้องสมุดในห้องเรียนให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีโดยการแสดงให้นักเรียนเห็นว่าครูอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และครูได้สอดแทรกหรือเล่าประสบการณ์การอ่านในวัยเด็กให้นักเรียนฟัง จะทำให้นักเรียนซึมซับและคล้อยตาม ซึ่งจะนำไปสู่ความสนใจและอยากอ่านหนังสือ (Whitehead, 2016) ครูควรอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการมีห้องสมุดในห้องเรียนและใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาว่างของแต่ละวัน การใช้ห้องสมุดในห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการอ่าน การสอนวิธีการอ่านหนังสือและการใช้สื่ออื่น ๆ อย่างถูกวิธี รวมทั้งการอนุญาตให้นักเรียนยืมหนังสือในห้องเรียนไปอ่านที่บ้าน การให้นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสืออย่างอิสระด้วยตนเอง จะนำไปสู่การอ่านอย่างมีความสุข (pleasure reading) ซึ่งมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการเรียนและการอ่านอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (The Reading Agency, 2015) การอ่านหนังสืออย่างมีความสุข และการให้นักเรียนมีเวลาสำหรับการอ่านในห้องเรียนและอ่านอย่างจริงจังจะช่วยให้พัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างดี (Shapiro, 2015) การอ่านอย่างมีความสุขมีหลายรูปแบบ ซึ่ง Wilhelm (2017) ที่ได้กล่าวไว้ถึงประโยชน์ไว้ดังนี้

1. ผู้อ่านมีความรู้สึกเหมือนกับการเล่นเกมที่มีใจจดจ่อและมุ่งมั่นในการอ่าน ซึ่งการติดหนังสือเหมือนกับการติดเกมที่ไม่อยากหยุดเล่นจนกว่าจะชนะ

2. การอ่านเป็นการสร้างความสุข เมื่อได้อ่านมากทำให้มีความเข้าใจเรื่องราว และเพิ่มพูนความรู้อย่างกว้างขวางจะช่วยพัฒนาสติปัญญาทำให้เข้าใจสิ่งรอบข้างได้อย่างลึกซึ้ง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ โดยครูอาจจะใช้เทคนิคการตั้งคำถามให้นักเรียนหาคำตอบและนำมาอภิปรายกัน การให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสืออย่างอิสระที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน

3. ความสุขที่ได้เข้าถึงสังคม การอ่านช่วยให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้แต่ง ตัวละครในเรื่อง นักอ่านคนอื่น และการหล่อหลอมอัตลักษณ์ตนเอง การเรียนรู้และรับรู้ประสบการณ์ของคนอื่น ๆ ที่แตกต่างจากตนเองและต่างกาลเวลากันจะช่วยเพิ่มการเข้าใจและสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้นโดยให้นักเรียนจับคู่หรือแบ่งกลุ่มอ่านหนังสือร่วมกัน การทำรายงานกลุ่ม เป็นต้น

4. การอ่านช่วยพัฒนาการทำงานให้มีความสุข ความรู้และวิธีการที่ได้จากการอ่านจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยการให้นักเรียนทำโครงการ การเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการบริการและการช่วยเหลือเพื่อนและสังคม

5. การอ่านช่วยพัฒนาแรงบันดาลใจในชีวิต การได้อ่านเรื่องราวของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิตจะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย โดยให้นักเรียนได้ตั้งข้อสังเกตการสร้างตัวละครหรือการวางโครงเรื่องที่นำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

การจัดสภาพแวดล้อมการอ่านในห้องเรียนจะนำไปสู่สังคมการอ่านอย่างมีความสุข (pleasure reading) และวัฒนธรรมการอ่าน (reading culture) ในห้องเรียน การสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือและเผยแพร่เรื่องราวที่ได้จากการอ่านให้กับเพื่อน ๆ โดยการเขียนบทวิจารณ์หนังสือเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะขั้นสูง การวิเคราะห์และสังเคราะห์เรื่องราวที่ได้จากการอ่านและเชื่อมโยงกับการเรียนในห้องเรียน ในการสร้างวัฒนธรรมการอ่านในห้องเรียนควรเริ่มต้นโดย (1) การปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน (2) การสอนการอ่านอย่างสม่ำเสมอ (3) การให้คำแนะนำในอ่านหนังสืออย่างถูกวิธี (4) การส่งเสริมให้อ่านหนังสือหลากหลายและท้าทาย (5) การให้นักเรียนอ่านและทำกิจกรรมการอ่านร่วมกัน และ (6) การแนะนำให้นักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับผู้เขียนและสื่อการอ่านอื่น ๆ (The University of Texas at Arlington Academic Partnerships, 2017) นอกจากนี้ Lauren Shapiro ยังได้กล่าวถึงวิธีการสร้างวัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียนเพิ่มเติม คือ (1) การให้นักเรียน

ได้มีเวลาในการอ่านหนังสือ (2) การจัดให้นักเรียนได้อ่านหนังสืออย่างเหมาะสม และ
(3) การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อรณรงค์วัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียน

การจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืน ของนักเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนของโรงเรียน ส่วนห้องสมุดในห้องเรียนเป็นสถานที่ใช้ในการจัดทำกิจกรรมการอ่านของครูและนักเรียนในแต่ละห้องเรียน โดยการขอรับบริจาคหนังสือจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป หรือการหมุนเวียนหนังสือของห้องสมุดโรงเรียนมาให้ให้นักเรียนได้อ่านในห้องเรียน (O'Dell, 2017) จากการสำรวจสภาพการจัดห้องสมุดในห้องเรียน พบว่าห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนส่วนใหญ่มีหนังสือมากกว่า 300 เล่ม ประกอบด้วยหนังสือนิทาน หนังสือแบบเรียน หนังสือเสริมการเรียนรู้ หนังสือการ์ตูน และหนังสือนวนิยายสำหรับเด็ก ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านปริมาณของหนังสือของห้องสมุดตามแนวคิดของ Reutzel และ Clark (2011) และ National Council of Educational Research and Training (2015) ที่ได้แนะนำว่าห้องสมุดในห้องเรียนควรมีหนังสือเพียงพอสำหรับนักเรียน โดยเฉลี่ย 10 เล่มต่อนักเรียน 1 คน หรือหนังสือทั้งหมด ประมาณ 250-300 เล่ม แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่เข้าใจและเห็นความสำคัญของการรวบรวมหนังสือในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Behrman (2015) พบว่า ห้องเรียนที่มีหนังสือมากจะส่งผลให้นักเรียนอ่านหนังสือมาก ดังนั้นครูจึงควรให้ความสำคัญกับการรวบรวมและใช้ประโยชน์หนังสือของห้องสมุดในห้องเรียนอย่างไรก็ตาม จำนวนหนังสือที่มีในห้องเรียนจะรวมถึงหนังสือแบบเรียน หนังสือเล่มเล็ก และผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ๆ ของนักเรียนด้วย

ห้องเรียนส่วนใหญ่ได้รวบรวมหนังสือที่หลากหลายทั้งหนังสือนิทาน หนังสือแบบเรียน หนังสือเสริมการเรียนรู้ หนังสือการ์ตูน และหนังสือนวนิยายสำหรับเด็ก ตามลำดับ ดังนั้นครูควรมีความรู้เกี่ยวกับหนังสืออย่างดี การเล่าเรื่องหนังสือที่ครูเคยประทับใจในวัยเด็กแก่นักเรียน ในขณะที่เดียวกันควรจัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันให้นักเรียนได้อ่านด้วย (Whitehead, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reutzel และ Clark (2011) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดควรมีหนังสือที่หลากหลาย ถึงแม้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีเงินงบประมาณประจำปีในการจัดซื้อหนังสือหรือสื่อการอ่านสำหรับห้องเรียน ครูส่วนใหญ่ได้

แก้ปัญหาโดยการขอความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธา องค์กรหรือหน่วยงานในชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนให้ร่วมกันบริจาคหนังสือ การสนับสนุนเงินทุนสำหรับจัดซื้อหนังสือและสื่อการอ่านอื่น ๆ ส่วนการบริจาคหนังสือจากนักเรียนมีน้อย ดังนั้นครูควรให้นักเรียนบริจาคหนังสือใหม่หรือหนังสือที่ใช้แล้วแต่อยู่ในสภาพดีเพื่อให้ผู้อ่านคนอื่นได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือดังกล่าว (Basic Education Department, Republic of South Africa, 2015 ; Schleper, 2015; Lowe, 2005)

แนวทางการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืน

ครูต้องเห็นความสำคัญของการอ่าน การช่วยให้นักเรียนได้เป็นนักอ่านเพราะการอ่านจะช่วยนำพานักเรียนไปในทางที่ดี (Whitehead, 2016) ครูต้องเป็นผู้นำในการอ่านหนังสือและการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการวิจารณ์สิ่งที่อ่านให้นักเรียนฟัง โดยการสรุปเรื่องราวอย่างคร่าว ๆ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร พร้อมทั้งวิจารณ์ในสิ่งที่ประทับใจและสิ่งที่ไม่ชอบจากการอ่านเล่มดังกล่าว และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้ฟัง (O'Dell, 2017)

จากการสำรวจการจัดห้องสมุดในห้องเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านของนักเรียนอย่างยั่งยืนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านคือ การจัดระบบห้องสมุดในห้องเรียน ($\bar{x}=3.39$) ด้านการรวบรวมหนังสือและสื่อการอ่าน ($\bar{x}=3.39$) และการจัดกิจกรรมและการใช้ประโยชน์ห้องสมุดในห้องเรียน ($\bar{x}=3.36$) ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าว ได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการรวบรวมหนังสือและสื่อการอ่าน พบว่า ครูได้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและจัดหาหนังสือหรือสื่อการอ่านที่หลากหลาย ทั้งหนังสือนิทาน หนังสือนวนิยาย หนังสือสารคดี นิตยสาร จุลสาร บทกวี และการ์ตูน รวมทั้งผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เลือกอ่านตามความถนัดและความสนใจ และการจัดหนังสือที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในชั้นเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการรวบรวมหนังสือสำหรับห้องเรียนให้มีปริมาณเพียงพอและหลากหลาย โดยมีการหมุนเวียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ เพื่อดึงดูดความสนใจในการอ่านและช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนซึ่งจะนำไปสู่การเป็นนักอ่าน

ที่ดีต่อไป (Neuman, 1999) โดยเนื้อหาจะต้องมีความหลากหลายและครอบคลุมความสนใจของนักเรียน (National Council of Educational Research and Training, 2015)

จากการศึกษาของ Osakwe (2005) พบว่านักเรียนต้องการหนังสือที่อ่านเข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งห้องสมุดในห้องเรียนสามารถใช้สำหรับการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าอย่างอิสระตามความสนใจการคำนึงถึงหลักสูตรและเนื้อหาที่เปิดสอนในแต่ละชั้น การพิจารณาระดับความยากง่ายของภาษาที่ใช้ ขอบเขตและความลึกซึ้งของเนื้อหาของหนังสือที่รวบรวมไว้ในห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน (Lowe, 2005) อย่างไรก็ตาม โรงเรียนไม่ควรจำกัดให้นักเรียนอ่านเฉพาะหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในแต่ละชั้นเรียนเท่านั้น แต่ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่านหนังสือที่สอดคล้องกับพัฒนาการของการอ่านของแต่ละคนที่มีความก้าวหน้าในการอ่านแตกต่างกัน (Ripp, 2015)

2. ด้านการจัดระบบห้องสมุดในห้องเรียน ห้องสมุดควรตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม มีแสงสว่างเพียงพออาจจะเป็นแสงจากธรรมชาติหรือหลอดไฟ อากาศปลอดโปร่งถ่ายเทได้สะดวก และปราศจากฝุ่นโดยมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดตั้งห้องสมุดในห้องเรียนถ้าใช้พื้นที่มุมด้านในของห้องเรียนจะเหมาะสมกว่าการใช้มุมที่ติดประตูทางเข้าเพราะนักเรียนต้องการอ่านหนังสืออย่างมีสมาธิและมีความเป็นส่วนตัว (Farrell, 2015) ส่วนจะใช้มุมด้านหน้าหรือด้านหลังของห้องให้พิจารณาตามความเหมาะสมและธรรมชาติการเรียนรู้ของแต่ละห้องเรียน (Lowe, 2005; Gavin, 2014) การใช้มุมห้องเรียนที่ติดหน้าต่างจะทำให้ได้แสงจากธรรมชาติ แสงสว่างเพียงพอในกรณีที่ไม่ใช่จุดที่รับแสงจากธรรมชาติ ควรมีการติดหลอดไฟให้มีแสงสว่างเพียงพอกับการอ่านหนังสือ (National Council of Educational Research and Training, 2015) การจัดห้องสมุดในห้องเรียนจะต้องดูแลและทำความสะอาดง่ายเพื่อไม่ให้ครูเสียเวลาในการดูแล เนื่องจากครูมีงานประจำเยอะอยู่แล้วห้องสมุดในห้องเรียนจะต้องมีความแตกต่างจากห้องสมุดกลางของโรงเรียน ครูควรจัดให้มีที่นั่งอ่านหนังสือสบาย ๆ ทั้งการอ่านคนเดียว และการอ่านหนังสือเป็นกลุ่ม การจัดสถานที่ให้นักเรียนมีความรู้สึกผ่อนคลายแตกต่างจากการนั่งเรียน โดยการปูพรมหรือปูเสื่อขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่น การจัดหาโต๊ะเตี้ยหรือโต๊ะญี่ปุ่นสำหรับนั่งเขียนหนังสือ หมอนอิงสำหรับนั่งพิงผนังห้อง การตกแต่งห้องด้วยตุ๊กตาหรือหุ่นผ้า หรือการติดผนังห้องด้วยรูปภาพที่ให้ความรู้

เป็นมิตรและเชิญชวนให้นักเรียนเข้าไปอ่านหนังสือ อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดในห้องเรียนควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดอย่างสม่ำเสมอ (Farrel, 2015)

การจัดวางหนังสือเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนควรหันหน้าปกหนังสือออกด้านนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheets (2014) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดห้องสมุดให้ดึงดูดความสนใจและการกระตุ้นความรู้สึกรักของนักเรียนให้อยากเข้าไปอ่าน และควรจัดระบบที่ใช้ได้ง่ายสะดวก การกำหนดสัญลักษณ์ให้กับหนังสือในแต่ละหมวดเพื่อให้ นักเรียนค้นหาและเก็บหนังสือเข้าที่ได้ง่าย (Wolpert-Gawton, 2015) หรือการใช้แถบสีสว่างที่มองเห็นได้อย่างชัด (Gavin, 2014) และการใส่ตัวอักษรบนแถบสี (Maloy, 2017) การจัดวางหนังสือให้เห็นปกชัดเจนจะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียน การจัดหมวดหมู่หรือจัดกลุ่มหนังสือให้สอดคล้องกับการใช้งาน เช่น การจัดแยกหนังสือสาระความรู้ และหนังสือเพื่อความบันเทิงออกจากกัน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 กันยายน 2559) การจัดหนังสือให้เป็นหมวดหมู่และจัดเรียงตามลำดับอักษรหรือตัวเลข ที่ครูกำหนดให้หนังสือแต่ละรายการอย่างเป็นระบบเพื่อให้ นักเรียนค้นหาและจัดเก็บหนังสือเข้าที่ได้ง่ายยิ่งขึ้น (Farrel, 2015)

นอกจากนี้ ครูควรจัดแสดงหนังสือใหม่และหนังสือดีที่นำอ่าน เพื่อให้นักเรียน ได้มองเห็นได้ง่ายและได้อ่านหนังสือที่ทันเหตุการณ์ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 6 กันยายน 2559) การจัดหนังสือในห้องสมุดในห้องเรียนสามารถยึดหลักการ จัดหนังสือของร้านหนังสือ โดยการนำหนังสือใหม่หรือหนังสือที่ต้องการให้นักเรียนอ่าน หรือยืมไปอ่านที่บ้านมาจัดแสดงให้นักเรียนเห็นชัดเจน (Isero, 2014) อย่างไรก็ตาม ในช่วงเริ่มต้นปีการศึกษาครูประจำชั้นควรมีแนะนำนักเรียนให้รู้จักวิธีการใช้และคุ้นเคยกับ ห้องสมุดในห้องเรียน รวมทั้ง การจัดอบรมนักเรียนให้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ประจำ ห้องเรียน (class librarian) เพื่อเป็นบรรณารักษ์อาสาสมัครในการดูแล ตรวจสอบ และ จัดห้องสมุดให้เป็นระเบียบ (Maloy, 2017)

3. ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้ประโยชน์มุมหนังสือ ครูควรจัดเวลาและ แนะนำนักเรียนให้อ่านหนังสือจากห้องสมุดในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ครูที่ได้เสนอแนวทางในการใช้ห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนเกิดประโยชน์สูงสุด ไว้ว่า ครูควร ให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในห้องเรียนอย่างอิสระ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 กันยายน 2559) ถ้าหากต้องการพัฒนานักเรียนให้เป็นนักอ่าน โรงเรียนควรมีนโยบาย

ให้นักเรียนได้ใช้เวลากับการอ่านให้มากที่สุด (Ripp, 2015) การเชื่อมโยงห้องสมุดในห้องเรียนเข้ากับการบทเรียนโดยการสนับสนุนให้นักเรียนใช้หนังสือสำหรับการทำงานที่ครูมอบหมาย การให้นักเรียนได้เขียนบทวิจารณ์หรือแนะนำหนังสือที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนให้เพื่อน ๆ ไปติดตามอ่าน การให้นักเรียนได้ออกแบบปกหนังสือตามจินตนาการในขณะเรียนวิชาทางด้านศิลปะ เป็นต้น (Wolpert-Gawron, 2015)

การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าใช้งานได้ตลอดเวลาทั้งช่วงเช้าก่อนเข้าสู่บทเรียน ช่วงหลังพักรับประทานอาหารกลางวัน ช่วงเย็นก่อนกลับบ้านหลังเลิกเรียน รวมทั้งในช่วงเวลาเรียนของนักเรียน ช่วงคั่นเวลาระหว่างการเปลี่ยนเนื้อหาแต่ละวิชา (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2559) แม้แต่ในเวลาที่นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จก่อนคนอื่น จะได้สิทธิ์ในการเข้าไปอ่านหนังสือที่ต้องการได้อย่างอิสระ โดยให้นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสือ และการจัดตารางการอ่านด้วยตัวเอง (Whitehead, 2016)

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการจัดห้องสมุดหรือมุมหนังสือในห้องเรียน

พบว่า ครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=4.145$, Sig.= 0.017) จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (sheffe') และพบว่าครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่ ($\bar{X}=3.88$) มีความคิดเห็นต่อการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตอีสานใต้แตกต่างจากครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก ($\bar{X}=3.38$) และขนาดกลาง ($\bar{X}=3.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านงบประมาณในการสนับสนุนให้ครูได้จัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน นอกจากนี้โรงเรียนขนาดใหญ่ยังมีความพร้อมในด้านบุคลากรและมีครูครบทุกระดับชั้น จึงทำให้ครูมีเวลาในการจัดห้องสมุดและใช้ห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อสอนการอ่านแก่นักเรียนมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 18 กันยายน 2559) โดยทั่วไป ครูจะได้รับงบประมาณในการจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ปีละ 2,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน

แต่โรงเรียนขนาดใหญ่จะใช้วิธีการระดมเงินทุนโดยการขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองนักเรียน สมาคมศิษย์เก่า และองค์กรในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในห้องเรียน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 6 กันยายน 2559)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการจัดห้องสมุดในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนในโรงเรียนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียนควรมีนโยบายการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียนที่ชัดเจน ดังนี้

1.1 การจัดสรรงบประมาณแก่ครูในการจัดซื้อหนังสือ สื่อการอ่านอื่น ๆ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน

1.2 การจัดอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดตั้งห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน

1.3 การประสานงานและขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง นักเรียนและผู้นำชุมชนให้สนับสนุนด้านงบประมาณและบริจาคหนังสือในการจัดห้องสมุดในแต่ละห้องเรียน

2. ห้องสมุดในห้องเรียนมีความสำคัญสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเรียนในหลักสูตรและเป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับครูดังนี้

2.1 ครูประจำชั้นทุกคนจะต้องมีการจัดห้องสมุดในห้องเรียน โดยนำเสนอแนวคิดต่อผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงาน

2.2 ครูควรมีการประสานงานและขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการจัดห้องสมุดในห้องเรียน โดยการขอบริจาคเงินและหนังสือและการขอความร่วมมือในการติดตามการอ่านของนักเรียน

2.3 ครูจะต้องให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดห้องสมุดในห้องเรียนในทุกขั้นตอน เริ่มจากการเลือกหนังสือและสื่อการอ่านอื่น ๆ การจัดชั้นหนังสือและการดูแลหนังสือ และการใช้ประโยชน์ห้องสมุดในการเรียนและการทำกิจกรรมการอ่านร่วมกันระหว่างนักเรียนและครู

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากครูและบริหารโรงเรียนเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านของครอบครัวนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. การศึกษาความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และสังคมในการปลูกฝังหล่อหลอม และส่งเสริมให้เกิดรักการอ่านและเกิดวัฒนธรรมการอ่านอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้พิจารณาและให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Basic Education Department, Republic of South Africa. (2015). **How to set up and manage a classroom library**. Retrieved March 20, 2016, from <http://www.ecdoe.gov.za/documents/educators/how-to-manage-classroom-library.pdf>
- Behrman, C. (2004). **The culture of reading' in a public school**. Retrieved December 19, 2017, from <https://www.penn.museum/sites/expedition/the-culture-of-reading-in-a-public-school/>
- Clark, C., & Rumbold, K. (2006). **Reading for pleasure: A research overview**. Retrieved December 3, 2017, from <https://literacytrust.org.uk/research-services/research-reports/reading-pleasure-research-overview/>
- Devlin, M. (2012). **The classroom library**. Retrieved May 8, 2015, from <http://techwellnow.Blogspot.com/2012/07/classroom-library.html>
- Farrell, E. (2015, August 31). **7 steps to set up your classroom library**. Retrieved December 19, 2017, from <http://cleverclassroomblog.com/2015/08/7-steps-to-set-up-your-classroom-library.html>

- Gavin, M. M. (2014). **Classroom library organization – simplified**. Retrieved January 23, 2016, from <http://kindercraze.com/2014/05/classroom-library-organization/>
- Isero, M. (2014, March 6). **2 quick ways to promote a reading culture**. Retrieved December 19, 2017, from <http://iserotope.com/2-quick-ways-promote-reading-culture/>
- Jonnon, A., & Olsson, J. (2007). **Reading culture and literacy in Uganda**. Retrieved December 19, 2017, from <http://bada.hb.se/bitstream/2320/3405/1/08-7.pdf>
- Lowe, J. (2005). **Creating an A+++ classroom library**. Retrieved May 8, 2015, from <http://www.realclassroomideas.com/79.html>
- Maloy, M. (2017, May 8). **Classroom library: Organization, set-up, and maintenance**. Retrieved December 19, 2017, from <http://lessonswithlaughter.com/classroom-library/>
- National Council of Educational Research and Training. (2015). **Reading corner**. New Delhi: Department of Elementary Education, Early Literacy Programme.
- National Literacy Trust. (2015). **Developing your whole school reading culture**. Retrieved June 11, 2015, from http://www.literacytrust.org.uk/assets/0000/7721/Developing_your_whole-school_reading_culture.pdf
- National Statistical Office. (2012). **The reading of population survey 2012**. Bangkok: National Statistical Office.
- Neuman, S. B. (1999). Books make a difference: A study of access to literacy. *Reading Research Quarterly*, 34(3), 286-311.
- O'Dell, F. (2017, July 16). **Six steps to create a reading culture in your school**. Retrieved December 19, 2017, from <https://www.tes.com/news/school-news/breaking-views/six-steps-create-a-reading-culture-your-school>
- Otiye, F. W. (2011). Reading culture, cultivation and its promotion among pupils: A Kenyan perspective. *International Research Journal of Library, Infor-*

- mation and Archival Students**, 1(1), 1-5. Retrieved December, 19, 2017, from <http://www.interesjournals.org/IRJLIAS>
- The Reading Agency. (2015). **Why is reading for pleasure important?** Retrieved December 19, 2017, from <https://readingagency.org.uk/news/blog/why-is-reading-for-pleasure-important.html>
- Wattana, S. (2006). **Multilingualism in BanSuanyai Lam Plai Mat district, Buriram province**. Master of Arts, Silpakorn University.
- Reutzel, D. R., & Clark, S. (2011). Organizing literacy classrooms for effective instruction: A survival guide. **The Reading Teacher**, 65(2), 96-109.
- Ripp, P. (2015). **What administrators can do to promote a reading culture**. Retrieved March 20, 2016, from <https://perillesripp.com/2015/09/12/what-administrators-can-do-to-promote-a-reading-culture/>
- Schleper, D. R. (2015). **Tips for building a classroom library**. Retrieved May 8, 2015, from https://www.gallaudet.edu/clerc_center/information_and_resources.html
- Sheets, W. (2014). **Building a classroom library**. Retrieved May 8, 2015, from <http://lcosu.blogspot.com/2014/06/building-classroom-library.html>
- Shapiro, L. (2015, February 3). **Creating a reading culture in your school**. December 19, 2017, from <http://www.renlearn.co.uk/renaissance-blog/creating-reading-culture-school/>
- Srisard, B. (2011). **Introduction to research** (8th rev.ed.). Bangkok: Suweeriyasan.
- The University of Texas at Arlington Academic Partnerships. (2017, August 10). **Creating a reading culture in class**. Retrieved December 19, 2017, from <https://academicpartnerships.uta.edu/articles/education/reading-culture-in-class.aspx>
- Whitehead, C. (2016). **10 ways to foster a reading culture in your school**. Retrieved December 19, 2017, from <http://tnclassroomchronicles.org/10-ways-foster-reading-culture-school/>

- Wilhelm, J. D. (2017). **The benefits of reading for pleasure**. Retrieved December 19, 2017, from <https://www.edutopia.org/article/benefits-reading-pleasure>
- Wolpert-Gawron, H. (2015). **The importance of a classroom library**. December 19, 2017, from <https://www.edutopia.org/blog/classroom-library-importance-heather-wolpert-gawron>